

Diederik Samsom, kabinetschef Eurocommissaris Frans Timmermans:

‘De Green Deal moet rechtvaardig zijn’

Maakt de Europese Green Deal het Klimaatakkoord overbodig? Wat is er nodig om de Green Deal tot een succes te maken? Diederik Samsom, kabinetschef van Frans Timmermans, de Eurocommissaris die de Green Deal moet waarmaken, was op 7 februari bij de eerste platformbijeenkomst van het Voortgangsoverleg Klimaatakkoord bij de SER. Hij lichtte de Green Deal toe.

Het grote doel van de Europese Green Deal die op 11 december 2019 werd gepresenteerd, is de Europese Unie (EU) transformeren tot een klimaatneutrale, circulaire en grondstofefficiënte unie. Een unie die concurrerend blijft in de wereld. De Green Deal gaat over de grote doelstellingen en lijnen, de uitwerking gebeurt in Klimaatakkorden per lidstaat. Daar is het Nederlandse Klimaatakkoord volgens Samsom een mooi voorbeeld van.

Hij was zelf, als tafelvoorzitter gebouwde omgeving, een van de bouwers van dat akkoord. “We moeten ervoor zorgen dat de Europese Green Deal een project is van heel Europa en van alle mensen in Europa. Hoe meer mensen meedoen, hoe gemakkelijker het wordt om het einddoel te behalen.”

Platformbijeenkomst Voortgangsoverleg Klimaatakkoord

Waarom het Klimaatakkoord en de Green Deal elkaar nodig hebben

De fase van onderhandelen is voorbij, het Klimaatakkoord is in uitvoering. Aan vijf uitvoeringstafels worden per sector uitvoeringsplannen gemaakt. Het overkoepelende Voortgangsoverleg, onder leiding van Ed Nijpels, bewaakt de voortgang en de samenhang van het hele akkoord en kijkt daarbij ook naar overkoepelende thema's als werkgelegenheid, innovatie en financiering. Daarnaast heeft het Voortgangsoverleg de taak om te bevorderen dat iedereen betrokken blijft bij en meedenkt over vraagstukken en dilemma's die langskomen. Met het oog daarop vinden er periodiek bijeenkomsten plaats.

De eerste bijeenkomst, op 7 februari bij de SER, ging over de Europese Green Deal en het Klimaatakkoord. Sprekers waren Diederik Samsom (kabinetschef Eurocommissaris Frans Timmermans), Louise van Schaik (hoofd duurzaamheid en EU, Instituut Clingendael) en Remco de Boer (onafhankelijk publicist).

'Leave no one behind'

De Green Deal is volgens Samsom op drie punten anders dan alle voorstellen en plannen die Europa eerder presenteerde. "De Green Deal gaat niet uit van wat mogelijk is, maar van wat moet: klimaatneutraal in 2050. De Green Deal bestaat niet uit losse plannen per sector of thema, maar is één integraal plan met één ambitie. En ten slotte: De Green Deal is pas geslaagd als de ambities op een rechtvaardige manier worden gerealiseerd."

Rechtvaardigheid is de belangrijkste voorwaarde voor de transformatie. Samsom: "Het transitieproces lukt alleen als het rechtvaardig wordt. Anders zal het niet gaan. Vandaar het motto 'Leave no one behind'. In Nederland is de rechtvaardige verdeling van de transitiekosten al een hele worsteling, maar in Europa waar de inkomensverschillen binnen landen en tussen landen nog veel groter zijn, is de opgave kwadratisch groter. Dit punt zal de meeste energie en tijd kosten."

Over de technologische en innovatieve kracht van Europa maakt hij zich geen zorgen, want Europa zet op het gebied van verduurzaming nog steeds de standaard in de wereld. Over het benodigde geld zit hij ook niet in. "De Europese Commissie wil ervoor zorgen dat er de komende tien jaar 1000 miljard euro beschikbaar komt voor investeringen. Een immens bedrag. Maar op de dag dat de Europese Commissie uitlegde hoe we die 1000 miljard euro bij elkaar gaan schrapen, kondigde Black Rock, de grootste vermogensbeheerder van de wereld, aan zijn portefeuille te gaan verduurzamen. Dat gaat om een vermogen van maar liefst 6.670 miljard euro. Dat geld hopen wij ook aan te trekken."

Met of zonder verhoging Europese begroting

De grote vraag is of de Europese begroting vanwege de Green Deal omhoog moet. Nederland was tot nu toe fel tegen een verhoging. Maar om de doelen van de Green Deal te bereiken en om te zorgen dat geen van de 27 lidstaten van de Europese Unie achterblijft, lijkt een verhoging onvermijdelijk: van 1 procent van het bruto nationaal product van alle Europese landen naar 1,11 of zelfs 1,17 procent, zoals sommige landen willen. Daar gaat het debat over.

Samsom schat de kans hoog in dat de Europese begroting wordt verhoogd naar 1,11 procent "om de Green Deal aan het lopen te krijgen". Met het oog op de landen die ertegen zijn, gebeurt dat mogelijk in de vorm van een speciaal Green Deal-fonds, zodat het geld voor de verduurzaming duidelijk gescheiden blijft van de rest van de begroting.

Met of zonder CO₂-correctiemechanisme aan de grens

Om in 2050 het einddoel te behalen, is het noodzakelijk om tussendoelen te stellen. In 2030 moet 50 procent, mogelijk zelfs 55 procent van de klimaatdoelen zijn bereikt. Dit betekent dat de CO₂-emissie in heel Europa de komende jaren fors omlaag moet. De Europese Commissie komt eind dit jaar met een voorstel om het Emission Trade System (ETS) uit te breiden naar meer sectoren en de prijs van emissierechten te verhogen.

De vrees is dat Europa met die strengere eisen en hogere prijzen een ongelijk speelveld creëert ten opzichte van de rest van de wereld, en daarmee de concurrentiepositie van Europa ondermijnt. Volgens Samsom zijn er twee manieren om dat op te lossen: "We kunnen sectoren die het kwetsbaarst zijn voor internationale concurrentie gratis emissierechten geven, of we kunnen een *Carbon border adjust mechanisme* invoeren. Voor een ton staal uit China of Amerika bijvoorbeeld, moet dan bij de grens een CO₂-correctie worden betaald."

De kans is groot dat die landen daar vervolgens heffingen op producten vanuit Europa tegenoverstellen. Samsom: "Om die reden is het debat over een CO₂-grensbelasting telkens gestaakt. Maar de urgentie is nu zo hoog dat we het er toch over moeten hebben. Er wordt in Brussel keihard aan zo'n correctiemechanisme gewerkt. We hebben het nodig om druk te zetten op de gesprekken met de industrie, en ook met het buitenland. Maar hopelijk is het feit dat we het correctiemechanisme straks hebben klaarstaan, voldoende om het niet te hoeven inzetten."

Met meer investeringszekerheid voor bedrijven

De opgave waar Europa voor staat, is enorm. Daarom is er een Europese aanpak nodig en zal de Europese Commissie strenger optreden als een land zich niet aan de afspraken houdt. Samsom is optimistisch. Hij ziet al veel ontwikkelingen die de goede richting opgaan. De auto-industrie is voor hem het lichtend voorbeeld. "Anderhalf jaar geleden zei iedereen in de auto-industrie dat het onmogelijk was om een uitstoot van 95 gram per kilometer te bereiken. Inmiddels is het mirakel geschied en gaan we al richting *zero emission*."

De beste manier om voortgang te bereiken, is dat het bedrijfsleven duidelijkheid krijgt over het klimaatbeleid op de lange termijn, waaronder de aanpassing van het emissiehandel-stelsel. "Als het bedrijfsleven investeringszekerheid krijgt, gaan de veranderingen veel sneller. De wispelturigheid in beleid die de politiek de afgelopen jaren vaak heeft laten zien, kunnen we ons niet meer veroorloven. We mogen ons niet laten afleiden door dingen die op korte termijn urgenter lijken, we moeten onszelf disciplineren en de kop erbij houden."

Louise van Schaik, hoofd duurzaamheid en EU, instituut Clingendael:

'Inzetten op technologische sectoren waar Nederland goed in is'

Europa heeft als grootste handelsmacht en consumentenmarkt in de wereld een grote verantwoordelijkheid als het gaat om klimaatbeleid. Volgens Louise van Schaik, hoofd duurzaamheid en EU van instituut Clingendael, vindt 10 procent van de wereldwijde CO₂-uitstoot plaats in Europa en veroorzaakt Europa daarbuiten ook nog eens 20 procent uitstoot. De verduurzaming van Europa is volgens haar noodzakelijk, ook met het oog op de veiligheid en de politieke stabiliteit in de wereld.

De instelling van een CO₂-correctiemechanisme bij de grens is door het vertrek van het Verenigd Koninkrijk meer haalbaar geworden. Volgens haar hangt er veel af van de wijze waarop Europa hierover overlegt en communiceert met landen als China en Amerika, anders is de kans groot dat de internationale verhoudingen danig verstoord raken. En dat terwijl er dit najaar, op de 26ste VN-Klimaatconferentie (COP26) in Glasgow, belangrijke besluiten moeten worden genomen over de voortgang van het Klimaatakkoord van Parijs.

Van Schaik verwacht dat de Europese begroting omhooggaat, ondanks de tegenzin bij enkele 'vrekke' lidstaten. De verhoging is noodzakelijk om alle lidstaten mee te krijgen met de Green Deal en ook om de verliezers te compenseren en onverwachte tegenvallers op te vangen. Voor Nederland betekent het volgens haar dat sectoren nog beter moeten kijken hoe zij kunnen bijdragen aan de klimaatdoelstellingen. "We moeten het beschikbare geld gebruiken voor kansrijke ontwikkelingen waar we goed in zijn en waar we het meest van kunnen profiteren."

Remco de Boer, onafhankelijk publicist:

'Inzetten op Europa, Europa, Europa'

Waarom moet Nederland ineens koploper worden als het gaat om klimaatbeleid? Remco de Boer, onafhankelijk publicist, vindt dat een absurd streven. Hij begrijpt dan ook niets van de afspraak in het Nederlandse Klimaatakkoord om een CO₂-heffing voor de industrie in te stellen. Het beste wat Nederland volgens hem kan doen, is Timmermans en Samsom volgen en op de Green Deal koersen.

"Het klimaatakkoord is prima, er staan hier en daar leuke stukjes in, maar als je echt iets wil bereiken op het gebied van klimaatbeleid, focus dan op Europa, Europa, Europa. Want dan houdt Nederland tenminste een gelijk speelveld binnen Europa."

De Boer heeft ook grote twijfels bij het Nederlandse besluit om te stoppen met de gaswinning. "Wat helpt het als we stoppen met de gaswinning in Nederland en in plaats daarvan veel minder schone energie uit Rusland en Amerika halen? Als je echt om het klimaat geeft en de impact van ons energiegebruik wil verminderen, haal dan gas uit de Noordzee en compenseer de CO₂-uitstoot die we daarmee veroorzaken. Stop met het subsidiëren van elektrische auto's, want die komen er sowieso wel. Investeer in een goede laadinfrastructuur en ga bomen planten."

Hij heeft de afgelopen jaren heel veel plannen voorbij zien komen om de CO₂-uitstoot te verminderen en bossen aan te planten. Tal van gemeenten hadden de ambitie om in 2025 of 2030 energieneutraal te zijn. "Al dat soort plannen zijn stilletjes ten onder gegaan, omdat ze onrealistisch waren. Als je echt iets wil als gemeente, ga dan van huis tot huis door de wijken. Geef mensen advies over hoe ze hun woning kunnen isoleren. Daar schieten we met z'n allen pas echt iets mee op. Stel realistische doelen en wees ook realistisch over de kosten. Gratis geld is een illusie. Dat leidt alleen maar tot wantrouwen. Nederland is rijk genoeg om de kosten van de transitie te dragen, maar vertel wel het eerlijke verhaal."